

УДК 338.43:636 (477) (094.5)

ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТВАРИННИЦТВА В УКРАЇНІ

Кіндзера О. С., аспірант
Львівський національний університет імені Івана Франка

У статті розглядаються основні проблеми законодавчого регулювання галузі тваринництва. Акцентовується увага на питаннях правового регулювання органічного виробництва, забезпечення природними ресурсами та інвестування в галузі тваринництва. Розглянуті шляхи вдосконалення сучасного аграрного законодавства.

Ключові слова: законодавство, тваринництво, органічне виробництво, інвестиції, водні ресурси.

Одним із важливих елементів дослідження державного регулювання галузі тваринництва є комплексна, спеціалізована та інтегрована галузь законодавства — аграрне законодавство України. На сьогоднішній день в Україні існує велика кількість нормативно-правових актів, які регулюють процес створення фермерських господарств, забезпечення та управління водними, інвестиційними, трудовими, матеріально-технічними ресурсами, інноваціями, землею. Тобто, нормативно-правове регулювання тваринництва містить в собі елементи адміністративно, земельного, фінансового, цивільного, трудового галузей законодавства.

Однак саме тут виникає перша проблема. Така велика кількість нормативно-правових актів різних за юридичною силою та галузевою належністю утворює труднощі в процесі господарської діяльності. Галузь тваринництва – це особлива галузь економіки і вона потребує відповідної правової регламентації. Адже специфічні особливості тваринництва аж ніяк не могли бути враховані традиційними галузями права, бо врахування такої специфіки не входить до їхніх завдань. Другою негативною особливістю українського законодавства є можливість подвійного тлумачення деяких нормативно-правових норм. Не менш важливою для України є також проблема відсутності економіко-правового механізму та відповідного фінансового підґрунтя для реалізації окремих положень нормативно-правових актів, а також неузгодженість багатьох нормативно-правових актів аграрного законодавства з нормами і стандартами Європейського Союзу та Світової Організації Торгівлі. Останній аргумент є найважливішим, адже у зв'язку із вступом до Світової Організації Торгівлі Україні потрібно як най швидше гармонізувати та уніфікувати національне законодавство у відповідності з принципами міжнародного права. Це в свою чергу дозволить захистити вітчизняного виробника і дозволить йому бути в рівних умовах з іноземними фермерами.

Проблеми аграрного законодавства України розглядаються багатьма юристами-аграрниками. Проте комплексних наукових досліджень сучасного аграрного законодавства як специфічної галузі законодавства — небагато. Серед авторів, які глибоко аналізують сучасне аграрне законодавство України, варто назвати В. І. Андрейцева, І. В. Бичкову, І. А. Дмитренка, П. Ф. Кулинича, З. А. Павловича, В. І. Семчика, Н. І. Титову, М. В. Шульгу, В. В. Янчука, та ін. Зокрема, значний внесок в дослідження проблем правового регулювання органічного виробництва зробили такі вчені, як Д. Іщенко, Л. Бойко, Т. Оверковська.

Проте, поряд з великою кількістю нормативно-правових актів та дослідженнями теоретичних проблем сільськогосподарського (аграрного) законодавства, що здійснювалися представниками як української, так і іноземної аграрно-правової науки недостатньо розглянутими залишаються питання правового регулювання органічного виробництва, інвестування та забезпечення природними надрами. Головними проблемами є недотримання та ігнорування законодавства, а також прийняття законів, які стримують розвиток тваринництва в Україні і змушують працювати фермерів собі в збиток.

Метою даної статті є визначення основних проблем у процесі законодавчого регулювання тваринництва та розгляд шляхів вдосконалення сучасного аграрного законодавства України.

Для досягнення поставленої мети були визначені та вирішені такі завдання:

- визначити проблеми правового регулювання галузі тваринництва;
- розглянути пропозиції щодо вдосконалення аграрного законодавства;
- розробити власні рекомендації підвищення ефективності нормативно-правового регулювання тваринництва в Україні.

Для того, щоб вивести виробництво сільськогосподарської продукції в Україні на новий, високий рівень потрібно використовувати органічне виробництво. Органічне виробництво – це екологічний процес виробництва, що дозволяє зберегти здоров'я ґрунтів, екосистем і людей, тобто в результаті такої діяльності ми отримуємо екологічно чисті продукти. Тільки 140 господарств в Україні направили своє виробництво на органічні продукти. І це негативна статистика, адже наша держава має значно більший потенціал і повинна його реалізувати. Проте в нас така діяльність не має законодавчого підґрунтя. Через це багато фермерів змушені продавати свою продукцію за цінами нижчими собівартості виробництва. Отримують прибутки від такого виробництва іноземні фірми, які закупають нашу продукцію, перепродують і під своїми торговими марками імпортують до нас. Наші споживачі купують, бо це екологічно чисте і навіть не здогадуються що ця продукція виготовлена в Україні.

Важливою передумовою розвитку органічного виробництва в Україні є

запропонований проект Закону України „Про органічне виробництво” від 19 липня 2010 року, проте з точки зору екологічно безпечного виробництва сільськогосподарської продукції, вміщує певні положення, що потребують суттєвого вдосконалення. Значна увага в законі приділяється Правилам органічного виробництва (ст. 12, 13, 14, 18 та інші), розробка яких віднесена до повноважень Міністерства аграрної політики та продовольства України, а затвердження Кабінетом Міністрів України, тобто на рівні підзаконної правотворчості.

Крім цього, також ціла низка важливих питань у сфері органічного виробництва (наприклад, порядок здійснення державного нагляду (контролю), маркування органічної продукції, сертифікація органічного виробництва та інші) передбачає прийняття численних законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів для своєї реалізації. Так, наприклад, згідно із законодавством ЄС, органічна продукція повинна вироблятися за спеціальними правилами, а усі складові життєвого циклу органічних товарів підлягають ретельному, регулярному контролю. Причому позначка про такий контроль із зазначенням назви або кодового номера контролюючого органу, який здійснював контроль останнім, має міститися на етикетці. У вітчизняному проекті про ці положення навіть не має згадки [2, с. 34].

Чимало виникає питань і до виконання одного з ключових законів — „Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві” від 17 жовтня 1990 року. Там багато хороших положень на підтримку села, але передбачені пільги не було закладено до податкового законодавства, і природно, що вони не знайшли відображення в бюджеті. У цьому законі задекларовано поняття „мінімальна ціна” і „максимальна ціна” на сільгосппродукцію, але запропонована схема ціноутворення на практиці ніде не застосовується. У статті 4 цього ж закону зазначається, що усі форми АПК мають рівні права на організацію виробництва, проте у процесі отримання іноземних інвестицій, про це забувається.

Складнощі для учасників в інвестиційній діяльності з іноземними інвесторами фермерів виникають тоді, коли іноземними інвесторами є іноземні держави чи іноземні юридичні особи приватного права. Складнощі обумовлені тим, суб'єктами одержання іноземних інвестицій в Україні та їх використання виступають підприємства, що займаються сільськогосподарським виробництвом чи постачанням сільськогосподарських засобів виробництва, механізації, хімізації, переробної промисловості, будівельної індустрії, енергетичних ресурсів. Кожен з них має свій інтерес для одержання іноземних інвестицій, у зв'язку з чим переважній більшості виробників сільськогосподарської продукції залишається мало шансів для отримання інвестицій. При цьому і серед учасників із числа виробників сільськогосподарської продукції іноземні інвестиції одержують, як правило, так звані, приватні сільськогосподарські підприємства, більшість яких створені

обманним шляхом керівниками чи спеціалістами колишніх колгоспів і колективних сільськогосподарських підприємств [4, с. 488].

Проблематичною в нашій державі є система отримання фермерами дозволів на використання води.

Використання водних ресурсів для потреб сільського господарства здійснюється у порядку як загального, так і спеціального водокористування. Право загального використання води в процесі ведення сільського господарства надається переважно громадянам та іншим фізичним особам, а дозволи на спеціальне водокористування видаються фізичним та юридичним особам.

Спеціальне водокористування - це забір води з водних об'єктів із застосуванням споруд або технічних пристроїв, використання води та скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти, включаючи забір води та скидання забруднюючих речовин із зворотними водами із застосуванням каналів [5. ст. 48].

Згідно статті 49 Водного Кодексу дозвіл на спеціальне водокористування видається: державними органами охорони навколишнього природного середовища - у разі використання води водних об'єктів загальнодержавного значення та Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими

Дозвіл на використання водних ресурсів може надаватися на короткостроковий період – до 3 років, на довгостроковий – від 3 до 50 років.

За спеціальне використання водних ресурсів справляється державний збір, порядок сплати і розміри якого визначаються згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 16 серпня 2002 р. № 1494 державний збір за спеціальне водокористування у вигляді збору за використання води водних об'єктів та збору за скидання в них забруднюючих речовин сплачують юридичні та фізичні особи, що здійснюють підприємницьку діяльність, зокрема у сфері сільського господарства. Розмір збору за використання води визначається на основі нормативів збору, фактичних обсягів використання води та встановлених лімітів використання води. Зокрема у випадку відсутності лічильників обсягу спожитої води громадяни, які займаються сільськогосподарською діяльністю, сплачують її залежно від одиниць великої рогатої худоби, свиней, овець, тощо [4, с. 550].

Проте, необхідно зазначити що в Україні за використання води фермери повинні платити ще інший вид збору. Він передбачений Постановою КМУ від 30.05.11 №615 Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами. В постанові встановлюється розмір збору за продовження строку дії спеціальних дозволів на користування надрами в розмірі не менше 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за кожний рік продовження. Нововведення змушує фермерів два рази платити за користування водою. Кошти, які виділяються для сплати збору могли б бути використані фермерами на збільшення поголів'я худоби, свиней, птиці, корми для їх вигодовування та на інші цілі, але держава позбавляє їх такої

можливості. Така політика держави є ще однією перешкодою до розвитку та підвищення ефективності діяльності галузі тваринництва в Україні.

На нашу думку, для того, щоб вивести законодавчу базу сільського господарства України на новий, світовий рівень і зробити її більш ефективною потрібно скористатися світовим досвідом правотворчої діяльності. За приклад можна взяти законодавчу базу Франції.

У сільському господарстві Франції певне місце посідають групові форми ведення господарства. Вони мають суттєвий вплив на процес сільськогосподарського виробництва. Розвиток групових форм пов'язаний з поглибленням процесів його спеціалізації та концентрації. Головне місце серед них посідають кооперативи.

Існують й інші колективні форми організації сільськогосподарського виробництва такі, як фактичні товариства, цивільні товариства сільськогосподарського виробництва, а також об'єднання сільськогосподарських виробників, які забезпечують виробництво та збут сільськогосподарської продукції певного виду на договірних засадах.

Аграрні правовідносини у Франції регулюються Аграрним кодексом, який закріплює існування різних форм власності у сільському господарстві, наявність різноманітних форм управління сільськогосподарськими підприємствами, розвиток орендних відносин, орієнтацію на великі фермерські господарства.

Саме прийняття Аграрного кодексу України дозволить уникнути багатьох проблем та зробити процес правового регулювання сільськогосподарської діяльності значно простішим та прозорішим.

Не менш важливим для галузі тваринництва є прийняття закону про страхування в сільському господарстві, який би врахував специфічні ознаки та особливості страхування тваринництва та рослинництва. Хотілося б зазначити те, що в Україні страхування сільськогосподарських ризиків здійснюється на основі закону „Про державну підтримку сільського господарства України” від 1 січня 2005 року. Згідно цього закону страхові субсидії надаються Фондом аграрних страхових субсидій. Проте і тут виникає багато проблем таких, як: неналежне фінансування законодавчих програм, несвоєчасне прийняття підзаконних нормативних актів урядом щодо порядку використання бюджетних коштів на передбачені витрати та ряд інших.

Роблячи висновок, сміливо можна стверджувати, що законодавча база сільського господарства є недосконалою і потребує значних змін. З огляду на критичну ситуацію, яка склалася в галузі тваринництва, державі необхідно вжити всі необхідні заходи для того, щоб зменшити збитковість галузі, забезпечити продуктами харчування власного споживача, захистити внутрішній ринок, виробляти конкурентоздатну продукцію.

Для цього державі необхідно прийняти Аграрний кодекс України, Закон України „Про органічне виробництво”, Закон України „Про страхування сільського господарства”. Не менш важливими є, також, жорсткіший контроль

за дотриманням аграрного законодавства та усунення неузгодженості між нормативно-правовими актами, та створення пільгових засад кредитування.

Література

1. Проект Закону України „Про органічне виробництво” від 19 липня 2010 року.
2. Бойко Л. Передумови розвитку органічного виробництва / Л. Бойко // Землевпорядний вісник. – 2011. - №2. – С. 31-35.
3. Закон України „Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві” від 17 жовтня 1990 року
4. Аграрне право України: підручник / В. М. Єрмоленко, О. В. Гафурова, М. В. Требенюк [та ін.]; за аг. Ред.. В. М. Єрмоленко. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 608 с.
5. Водний кодекс України від 6 червня 1995 року.
6. Постановою Кабінету Міністрів України „Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами” від 30 травня 2011 року №615.
7. Закон України „Про державну підтримку сільського господарства України” від 1 січня 2005 року

Summary

Problems of legislative framework of livestock in Ukraine. / Kindzera O.S.

The article reviews the main problems of legislative regulation of the cattle raising. The attention to issues of legal regulation of the organic production of natural resources and investment in livestock. The ways of improving current agricultural legislation.

Keywords: law, animal husbandry, organic production, investment, water resources.